

Fjárlaganefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Norðurlandi eystra, 11. október 2022

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um fjárlög, 1. mál.

Samtök sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra, SSNE, þakkar fyrir tækifæri til að veita umsögn um fjárlagafrumvarp 2022, 1. mál.

Stjórn SSNE lýsir yfir miklum áhyggjum af stöðu heilbrigðisstofnanna í landshlutanum, en ljóst er að vegna gríðarlega erfiðrar rekstrarstöðu eftir covid-19 faraldurinn þá mun sú viðbót sem boðuð er í fjárlagafrumvarpi 2023 ekki duga til.

Stjórn SSNE telur það verulegt áhyggjuefni að ekki sé tillaga í þessum fjárlögum um að bæta gríðarlega erfiða rekstrarstöðu Sjúkrahússins á Akureyri (SAK) þó þessi aukning sem lögð er til í frumvarpinu muni vissulega veita aðeins upp á móti þeim umfram launakostnaði og viðbótum sem þegar voru umfram í fjárheimildum þessa ár. Þessi staða þýðir þó að það verði litlir möguleikar til þróunar þjónustu sjúkrahússins á næsta ári. Þetta þýðir einnig að áfram mun vera verulegur halli á rekstri SAK í árslok, miðað við eðlilegt viðhald sem þó hefur verið dregið verulega úr sem ekki er æskileg staða. Uppsafnaður rekstrarhalli frá þessu ári mun fylgja rekstrinum inn í næsta ár og fyrirséð að fjárheimildir munu ekki duga fyrir þeirri þjónustu sem SAK er að veita og talin er brýn þörf fyrir.

Þá er einnig áhyggjuefni að svo virðist sem Heilbrigðisstofnun Norðurlands (HSN) vanti rúmlega 200 milljónir króna í rekstur næsta árs miðað við áætlað framlag stofnunarinnar. Stofnun gegnir sérstaklega mikilvægu hlutverki á starfssvæðinu og er óboðlegt að skilja stofnunina eftir í slíkum rekstrarvanda.

Stjórn SSNE leggur einnig ríka áherslu á að tryggt verði aukið fjármagn til málefna fatlaðs fólks til að stöðva langvarandi halla á rekstri hans.

Stjórn SSNE lýsir yfir miklum áhyggjum yfir því að til standi enn og aftur að skerða framlög til embættis Lögreglustjórans á Norðurlandi eystra. Ef áfram heldur sem horfir er hættu á að lögreglan á Norðurlandi eystra hafi ekki þann styrk sem þarf ef koma upp alvarlegri mál og hættu á að ekki verði hægt að tryggja öryggi borgara. Ljóst er að verkefnum embættisins hefur jafnframt fjölgað mikið á síðasta ári og árum, en sem dæmi má nefna almennt aukið álag vegna fjölgunar íbúa og ferðafólks innan landshlutans, en jafnframt er mikil aukning á millilandaflugi um Akureyrarflugvöll sem þýðir umtalsvert aukning á álagi vegna landamæraeftirlits á flugvöllum.

Stjórn SSNE hvetur til þess að sett verði fjármagn til þess að efla vetrarþjónustu Vegagerðarinnar innan landshlutans. Sérstaklega er mikilvægt að tryggja vetrarþjónustu á þeirri verðmætu fjárfestingu sem Dettifossvegur er. Fyrirsjáanleiki í þjónustu skiptir sérstaklega miklu í því samhengi til að tryggja bæði aðgengi fyrir flutningsaðila sem í auknum mæli nýta veginn til að koma dýrmætum útflutningsvörum

til hafnar á Austfjörðum, auk þess að tryggja mikilvægt öryggi fyrir ferðamenn sem eru í síauknum mæli að ferðast um svæðið allt árið um kring.

Með vísan í ályktun aukabings SSNE frá 23. september 2022 mótmælir stjórn SSNE harðlega fyrirhugaðri gjaldtöku í öllum jarðgögnum landsins, óháð staðsetningu og ástandi, til að standa undir kostnaði við auknar framkvæmdir í vegakerfinu. Stjórn SSNE hvetur stjórnvöld til að skoða aðrar og sanngjarnari leiðir til fjármögnunar á samgöngumannvirkjum. Með innheimtu veggjalda á þá sem fara um jarðgöng er verið að leggja gjald á notendur einnar tegundar samgöngumannvirkja þ.e. jarðgöng og láta notendur þeirra greiða fyrir samgöngubætur annars staðar á landinu. Ná þessar fyrirætlanir fram að ganga er gjaldtakan að leggjast afar þungt á nokkur byggðalög þar sem íbúar eiga verulega erfitt með að komast hjá því að nota þessi samgöngumannvirki. Þannig er þeim íbúum ætlað að greiða hærri hlutfallslegan kostnað fyrir eina tegund samgöngumannvirkja á meðan að ekki er verið að leggja gjald t.d. á brýr, mislæg gatnamót, tvöföldun vega, flugvelli, hafnir eða önnur kostnaðarsöm samgöngumannvirki.

Það er þekkt að öflugir framhaldsskólar og háskólar skipta miklu máli er varðar byggða- og atvinnuþróun. Það veldur því áhyggjum að í fjárlagafrumvarpi 2023 virðist vera falin lækkun til framhaldsskólanna sem allir virðast vera að fá töluverða hækkun á sértekjum en ekki er ljóst hvaðan þær tekjur eiga að koma. Ef verið er að gera ráð fyrir hækkun innritunargjalda er ljóst að sú hækkun væri umtalsverð og langt umfram allt sem eðlilegt hefur talist hingað til. Þá er mjög sérstakt að enn og aftur er verið að fækka ársnemendum á Akureyri (20 nemendur við VMA og 20 nemendur við MA) en sú fækkun er engan veginn í takti við raunveruleikann, en MA hefur til að mynda aðeins einu sinni áður í sögunni innritað fleiri nemendur en nú haustið 2022. Er þetta misræmi mikið áhyggjuefni.

Það er gleðilegt að sjá hækkun á framlögum til Háskólans á Akureyri á fjárlögum 2023, en hins vegar er mikið áhyggju efni sú boðað lækkun á framlögum árið 2024 og eftir það. Mikilvægt er að brugðist verði við því, en nemendum við Háskólann á Akureyri hefur aðeins verið að fjölga síðustu ár og mikilvægt að halda áfram að byggja upp þekkingarsamfélag skólans til að mynda með uppbyggingu tæknifræðikennslu við skólann og fleira.

Þá lýsir stjórn SSNE yfir áhyggjum af umtalsverðri lækkun á framlögum til Stofnunar Vilhjalms Stefánssonar. Er þessi lækkun hrópandi ósamræmi við Norðurslóðastefnu ríkisins en á rúmlega áratug hefur framlag til stofnunarinnar lækkað um helming að raunvirði. Þessi stofnun hefur verið til mikillar fyrirmyndar hvað varðar það að ná inn erlendum styrkjum og öðrum sértekjum sem ekki er sanngjarnt að refsa henni fyrir á þennan hátt. Sama má segja um stöðu Náttúrustofu Norðurlands eystra, en enn einu sinni er gert ráð fyrir umtalsverðri lækkun á framlögum til náttúrustofanna sem er áhyggjuefni, ekki síst í dag þegar rannsóknir á umhverfinu hafa sjaldan verið mikilvægari.

Þá vill stjórn SSNE hvetja til þess að gerðir verði langtímasamningar um áframhaldandi eflingu þekkingarnets Þingeyinga og Símeys en báðar stofnanir sinna mjög mikilvægum samfélagslegum verkefnum.

Stjórn SSNE hefur einnig áhyggjur af samdrætti á framlögum til mikilvægra stofnanna eins og Fiskistofu og Jafnréttisstofu og fleira mætti nefna. Þá er áhyggjuefni að framlög til Framkvæmdasjóðs ferðamannastaða dragast töluvert saman á milli ára og gert ráð fyrir áframhaldandi lækkun árin 2024 og 2025. Framkvæmdasjóðurinn er mikilvægt verkfæri til uppbyggingar og viðhalds ferðamannastaða um allt land, auk þess að verja náttúruna fyrir ágangi ferðamanna sem skiptir miklu máli fyrir landið allt.

Eitt af megin verkefnum landshlutasamtaka er atvinnu- og byggðaþróun sem byggir á samningi við Byggðastofnun þar um. Eins og kemur fram í sameiginlegri umsögn landshlutasamtakanna þá hafa

fjárframlög til stofnunarinnar vegna samningsins ekki fylgt verðlag- og launaþróun undanfarin ár sem hefur haft þær afleiðingar að landshlutasamtökin hafa þurft að skerða þjónustu sína í nærumhverfinu. Á sama tíma hefur verið augin ásókn í ráðgjöf og stuðning vegna nýsköpunar og frumkvöðlastarfs, auk þess sem mikið er leitað eftir handleiðslu og aðstoð við að sækja í sjóði. Eftirspurn jókst umtalsvert eftir að NMÍ var lögð niður, sem og með fjölgun sjóða sem í boði eru, svo sem Lóu og Matvælasjóð. Þörfin fyrir atvinnuráðgjöf er því sannarlega til staðar, en framlögin hafa hins vegar lækkað um 37% frá árinu 2011 sé tekið tillit til launavísitölu og halda því engan veginn við í þörfina.

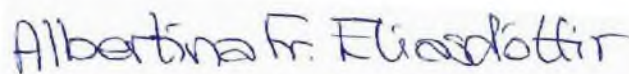
Hlutverk landshlutasamtakanna þegar kemur að framkvæmd byggðaáætlunar er stórt og hefur farið mjög vaxandi á síðustu árum. Í aðgerðaáætlun þessarar nýju byggðaáætlun eru landshlutasamtök nefnd sem dæmi um samstarfsaðila í 21 aðgerð en áður voru þau tilgreind sem samstarfstarfsaðili í 16 verkefnum. Þá eru landshlutasamtökin nefnd sem framkvæmdaaðili í 9 aðgerðum en voru áður nefnd í 5 verkefnum. Að auki eru sveitarfélögin sjálf nefnd sem framkvæmdar- og samstarfsaðili í fjölmörgum aðgerðum. Það er því ljóst að ríkisvaldið gerir ráð fyrir auknu og mun stærra hlutverki landshlutasamtakanna en áður. Eigi atvinnuráðgjöf og byggðaþróun raunverulega að ná árangri þarf að hækka framlagið til Byggðastofnunar en ekki skera þau niður eins og gert er ráð fyrir í fjárlögum 2023.

Þá er gert ráð fyrir að framlög til Sóknaráætlana landshluta lækki umtalsvert í fjárlögum 2023 sem er mjög óheppilegt enda eru sóknaráætlanirnar hryggjastykkið í öflugri, byggða- og atvinnuþróun landshlutanna. Þetta gerir það að verkum að fjármagn til sóknaráætlana verður minna en það var árið 2017. Þessi þróun er sérstaklega óskiljanleg í því ljósi að í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarflokkanna árið 2021, kemur skýrt fram að efla eigi sóknaráætlanir landshlutanna. Sóknaráætlanir hafa verið öflugt tæki sem heimafólk hefur fengið að beita til að ná fram betri nýtingu fjármuna og færa ákvarðanatöku til þeirra sem þekkja best til aðstæðna. Sóknaráætlanir eru mikilvægur farvegur fyrir beinan stuðning til nýsköpunarverkefna, svæðisbundinna sprota og frumkvöðla í gegnum Uppbyggingarsjóð Norðurlands eystra.

Stjórn SSNE áskilur sér rétt til að veita umsögn um málið á seinni stigum og lýsir sig jafnframt tilbúna til samtals við fjárlaganefnd vegna málsins.

Virðingarfyllst,

f.h. SSNE

Albertína Friðbjörg Elíasdóttir,
Framkvæmdastjóri